

Recenzja

Janusz Józef Węca, *Germany's Position on the System Reform of the European Union in 2002–2016* (Stanowisko Niemiec w sprawie reformy systemowej Unii Europejskiej w latach 2002–2016), Peter Lang, Berlin 2018, ss. 325

MARTA SZULC

DR

ORCID: 0000-0002-9928-305X

Uniwersytet Szczeciński

Instytut Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie

e-mail: marta.szulc@usz.edu.pl

Kształt obecnego systemu politycznego Unii Europejskiej (UE) to niewątpliwie efekt wielu konsultacji, reform, traktatów i negocjacji wszystkich państw UE. Nie wszystkie kraje miały jednak identyczny wpływ na przebieg procesów konsultacyjnych czy negocjacyjnych, co wynika z różnej siły poszczególnych podmiotów. Niezaprzeczalnym faktem jest, że Niemcy miały istotny wpływ na obecny kształt UE oraz na proces prowadzenia najważniejszych negocjacji w ostatnich latach.

Rola Niemiec w systemie reform UE została poddana analizie w monografii prof. Janusza Józefa Węca *Germany's Position on the System Reform of the European Union in 2002–2016* [Stanowisko Niemiec w sprawie reformy systemowej Unii Europejskiej w latach 2002–2016]. Wybrana cezura czasowa obejmuje dość długi okres, tj. od momentu przed rozszerzeniem UE w 2004 roku do roku 2016, co pokazuje biegłość autora w zaproponowanej tematyce i czyni tym samym publikację niezwykle cenną pozycją przy rozmaitych analizach dotyczących systemów politycznych i procesów konsultacyjnych.

Monografia przedstawiona czytelnikom to szczegółowa analiza systemu reform UE w latach 2002–2016 z punktu widzenia udziału i znaczenia Niemiec w procesie kształtowania się Unii. Spojrzenie na zagadnienie z perspektywy tylko jednego z uczestników pozwala uchwycić niedostrzegalne przy opisywaniu zagadnienia w szerszym kontekście szczegółów, co jest

niezwykle istotne poznawczo. Jednocześnie dzięki wnikliwej analizie pozycja może wspomóc innych badaczy w dalszych badaniach nad zagadnieniem pozycji poszczególnych państw europejskich w procesie kształtowania się systemu politycznego UE, a także samej pozycji Niemiec po 2016 roku.

Autor analizując zmianę postawy Niemiec dotyczącą reformowania UE, postawił sobie trzy hipotezy badawcze. Pierwsza zakłada, że rząd federalny Niemiec odegrał przywódczą rolę w reformowaniu UE w latach 2002–2005 i 2005–2009. Druga hipoteza badawcza zakłada, że rząd federalny miał realny wpływ nie tylko na dynamikę kryzysu zadłużeniowego strefy euro, ale także na kształt reformy ustrojowej tego obszaru w latach 2012–2016. W trzeciej hipotezie autor założył, że złe decyzje rządu niemieckiego wobec europejskiego kryzysu migracyjnego, zwłaszcza nieudana próba zaradzenia temu kryzysowi, a także postępowanie wobec innych państw członkowskich w zakresie reformy unijnej polityki imigracyjnej, kontroli granic zewnętrznych i polityki azylowej, konsekwentnie kompromitują pozycję Niemiec w tej międzynarodowej organizacji.

Publikacja składa się z pięciu rozdziałów oraz obszernej, bardzo szczegółowej bibliografii, która w głównej mierze składa się z dokumentów i aktów prawnych. W poszczególnych rozdziałach poddane są analizie kolejno: stanowisko Niemiec w sprawie reformy systemowej UE, pozycja Niemiec w sprawie reformy systemu UE w latach 2002–2005, stanowisko Niemiec w sprawie reformy systemowej w latach 2005–2009, stanowisko Niemiec w sprawie reformy systemu UE oraz unii gospodarczej i walutowej (2011–2016), stanowisko Niemiec wobec europejskiego kryzysu migracyjnego w latach 2015–2016.

W rozdziale pierwszym z niezwykłą dokładnością i starannością opisano historię kształtowania się ustroju Unii Europejskiej przed rokiem 2002. Szczególne miejsce poświęcono Konferencji Międzyrządowej w sprawie Unii Politycznej (1990–1991) i Konferencji Międzyrządowej na temat Unii Gospodarczej i Walutowej (1990–1991) oraz ocenie stanowiska Niemiec w sprawie reformy systemu UE w latach 1996–2001. Ważnym punktem rozdziału jest także omówienie traktatu amsterdamskiego i traktatu nicejskiego. W rozdziale zawarto znaczącą liczbę przykładów wpływu strony niemieckiej na proces powstawania tych traktatów. Rozdział ten ma charakter wprowadzający do omawianego zagadnienia i zawiera bardzo szczegółowy rys historyczny wykorzystany do dalszych rozważań.

Rozdział drugi zawiera analizę pierwszego okresu mieszczącego się w wybranej przez autora cezurze czasowej. Ciekawym elementem rozdziału jest zestawienie propozycji programowych niemieckich partii politycznych (SPD, Zieloni, CDU, CSU, FDP, PDS) dotyczących zmian w systemie politycznym UE omawianych podczas Konwentu w sprawie przyszłości Europy. Ciekawe jest także omówienie współpracy niemiecko-francuskiej. W dalszej części rozdziału autor omówił rolę Niemiec podczas Konferencji Międzyrządowej w latach 2003–2004 i powstawaniu Traktatu Konstytucyjnego.

W kolejnym rozdziale monografii autor omawia rolę Niemiec podczas kryzysu konstytucyjnego, związanego m.in. z odrzuceniem w referendum traktatu przez Francję i Holandię. Szczegółowo omówiono także niemiecką prezydencję w UE, która rozpoczęła się 1 stycznia 2007 roku.

Kolejny poddany analizie proces konsultacyjny dotyczył powstawania traktatu lizbońskiego, który przez stronę niemiecką został określony jako sukces niemieckiej prezydencji, na co autor przedstawia w monografii dowody.

W rozdziale czwartym zaprezentowano pozycję Niemiec we wprowadzaniu reform związanych z kryzysem ekonomicznym i monetarnym (2011–2016). Jak wskazał sam autor, globalny kryzys finansowy nie miał wpływu tylko na poszczególne państwa UE, ale także ukazał systemową słabość całej strefy euro. Reformowanie systemu finansowego i monetarnego UE ukazano w dwóch fazach – pierwsza w latach 2012–2015, a druga od 2015 roku. Istotne miejsce w rozdziale poświęcono także debacie publicznej w Niemczech, która dotyczyła tego problemu. Omówiono zarówno postawę Rządu Federalnego, jak i poszczególnych partii politycznych. Wartością dodaną jest zaprezentowanie w tabeli propozycji programowych niemieckich partii politycznych w latach 2011–2012. Autor monografii słusznie zauważa, że rząd niemiecki miał znaczący wpływ na reformę finansową strefy euro.

Ostatni rozdział autor poświęcił postawie Niemiec w trakcie kryzysu migracyjnego w latach 2015–2016. Kryzys ten był konsekwencją „arabskiej wiosny”, proklamowaniem tzw. państwa islamskiego i zbrojnych konfliktów w państwach afrykańskich i azjatyckich. Niezwykle interesującym elementem rozdziału są tabele dotyczące liczby migrantów i ich relokacji pomiędzy poszczególnymi państwami UE. Uzupełnieniem tych szczegółowych danych ogólnoeuropejskich jest omówienie postawy rządu federalnego Niemiec i niemieckich partii politycznych. Porównywanie postawy rządu federalnego ze stanowiskami partii politycznych jest niewątpliwie niezwykle ciekawym poznawczo elementem przedstawionej monografii.

Oprócz bardzo szczegółowego omówienia wskazanej tematyki, niewątpliwym walorem publikacji jest zgromadzona przez autora imponująca bibliografia zawierająca dużą liczbę pozycji, w szczególności dokumentów wewnętrznych UE, artykułów naukowych, monografii czy statystyk. Dzięki temu przedstawiona przez autora monografia jest niezwykle ciekawym źródłem poznania mechanizmów funkcjonowania Unii Europejskiej.

Autor w ciągu rozważań i analiz wykazał słuszność postawionych hipotez. Przedstawione analizy pozwalają zauważyć, że reformy, które się dokonały do roku 2009 utrwaliły pozycję Niemiec, a późniejszy kryzys zadłużenia i strefy euro pozwoliły Niemcom wysunąć się na pozycję lidera. Niestety, autor wyraził obawę, która jest jednocześnie potwierdzeniem trzeciej hipotezy, że rola lidera jest zagrożona w przyszłości. Autor wykazał bowiem, że w trakcie kryzysu migracyjnego w latach 2015–2016 przez błędne decyzje rządu federalnego pozycja Niemiec w UE osłabła.

Monografia jest niezwykle wartościową pozycją, szczególnie z powodu bardzo szczegółowej analizy zaproponowanego zagadnienia. Może być przydatna zarówno dla praktyków, którzy chcieliby zdobyć wiedzę dotyczącą zawiłych systemów decyzyjnych państw UE, jak i dla studentów politologii i europeistyki oraz dla badaczy zajmującymi się UE.

Cytowanie

Szulc, M. (2022). System Reform of the European Union in 2002–2016 (Stanowisko Niemiec w sprawie reformy systemowej Unii Europejskiej w latach 2002–2016), Peter Lang, Berlin 2018. *Acta Politica Polonica*, 1 (53), 147–150. DOI: 10.18276/ap.2022.53-10.